

Chefsjustitieombudsmannen
Elisabet Fura

Anmälan mot Kriminalvården, häktet Sollentuna, om häktets agerande med anledning av att tingsrätten i en dom hävt häktningen avseende en intagen och utformat ett förordnande om omedelbart omhändertagande av honom på ett felaktigt sätt

Beslutet i korthet: I en dom beslutade tingsrätten att häva häktningen avseende en person som var intagen i häktet Sollentuna. Tingsrätten förordnade vidare att den dömde skulle vara omhändertagen med stöd av 28 kap. 6 b § brottsbalken till dess att han överförts till viss frivårdsmyndighet i stället för, rätteligen, till vårdgivaren. Häktet beslutade att inte överlämna den dömde till frivården, utan upprättade kontakt med vårdgivaren, som hämtade den dömde dagen därpå. Mot bakgrund av vad som framkommit om omständigheterna finner chefsJO inte anledning att kritisera häktet.

I en anmälan, som kom in till JO den 12 januari 2012, klagade AA på att han på grund av häktets agerande varit frihetsberövad längre än nödvändigt. Han anförde i huvudsak följande.

Han frihetsberövades den 25 oktober 2011. Fredagen den 2 december 2011 dömdes han av Solna tingsrätt till skyddstillsyn med kontraktsvård (vistelse i familjehem). På huvudförhandlingens sista dag – fredagen den 2 december – lovade hans handläggare från frivården Sollentuna att hon skulle se till att han kom till familjehemmet. Efter slutpläderingarna hade rätten ett annat åtagande och han fick återvända till häktet i avvaktan på tingsrättens dom. Samma dag hävde tingsrätten häktningen och beslutade att han skulle vara omhändertagen till dess att han överförts till frivården Sollentuna. Dagen därpå – lördagen den 3 december 2011 – fick han veta att fax från domstolen kommit till frivården Sollentuna klockan 16.00 på fredagen. Frivårdshandläggaren hade därefter talat med personal på häktet i omgångar, men dessa hade vägrat att släppa ut honom till frivården. Planeringen för resan till familjehemmet föll i och med detta och han blev kvar i häktet till klockan 15.00 på lördagen, då han släpptes ut till vårdgivaren Skyddsvärnet. Istället för att åka bil till familjehemmet fick han åka kommunalt, utan jacka.

Till sin anmälan bifogade AA kopia av ett domsbevis i Solna tingsrätts mål B 8228-11. Av domsbeviset – som är daterat den 2 december 2011 – framgår bl.a. att påföljden för AA bestämts till skyddstillsyn med särskild behandlingsplan. Som särskild föreskrift anges bl.a. att AA ska följa den behandlingsplan som har

bifogats domen, domsbilaga 3. Under rubriken ”Häktning” anges följande. Häktningensbeslutet hävs. AA ska omedelbart omhändertas med stöd av 28 kap. 6 b § brottsbalken till dess att han överförs till frivården Sollentuna. Omhändertagandet får inte pågå längre än en vecka.

Utredning

Muntliga upplysningar inhämtades från Kriminalvården, frivården Sollentuna och häktet Sollentuna. Vid samtal med kriminalvårdschefen BB, häktet Sollentuna, framkom i huvudsak följande.

Efter kontorstid fredagen den 2 december 2011 blev hon uppringd av kriminalvårdsinspektören CC, som tjänstgjorde som kriminalvårdschef i beredskap den aktuella kvällen. CC berättade att en frivårdsinspektör påstridigt hävdade att hon skulle ta med sig en intagen från häktet. BB förhörde sig om omständigheterna och fick klart för sig att häktet inte hade fått något domsbevis eller annan information från domstolen med innebörd att den intagne inte längre skulle vara kvar i häktet. Eftersom det var efter kontorstid kunde häktet inte kontakta Solna tingsrätt för att utreda frågan. BB meddelade att den intagne inte kunde släppas till frivårdsinspektören under dessa förhållanden. Under fredagskvällen ringde CC till det familjehem som den intagne enligt uppgift skulle överföras till. Familjehemmet kände inte till att den intagne skulle komma dit under fredagskvällen. Under lördagen löstes problemet så att vårdgivaren hämtade den intagne från häktet. Hennes uppfattning är att häktet verkställt domstolens beslut så snart häktet haft tillräckligt underlag för det och kunnat etablera kontakt med vårdgivaren.

Från Solna tingsrätt inhämtades och granskades handlingar avseende mål B 8228-11. Av en utskrift av dagboksbladet framgår att domstolen den 2 december 2011 faxat domsbevis till frivården och häktet Sollentuna. Vidare framgår att domstolen kontrollerat häktet för att bekräfta mottagandet.

Kriminalvården anmodades därefter att yttra sig över vad som anförts i AA:s anmälan. Kriminalvården anmodades även att bemöta den uppgift om expediering av domsbevis och kontroll av mottagandet som framgår av Solna tingsrätts dagboksblad i mål B 8228-11.

I remissvaret anförde Kriminalvården, genom generaldirektören DD, följande.

Bakgrund

Av anmälan framgår att AA anser att han suttit olaga frihetsberövad i nästan ett dygn. Enligt anmälan lovade handläggaren på frivården Sollentuna på rättegångens sista dag (den 2 december), på fråga både från åklagarens och AA:s advokat, att hon skulle se till att AA kom till familjehemmet efter rättegången om han dömdes till kontraktsvård. Efter pläderingarna hade rätten ett annat åtagande och därför beslutades att häktningen skulle hävas men att AA skulle vara fortsatt omhändertagen i avvaktan på beslut/dom. Han kördes tillbaka till häktet Sollentuna och frivårdshandläggaren åkte tillbaka till frivården, som är belägen i samma byggnad som häktet, för att invänta fax från domstolen.

AA har i efterhand fått veta att fax från domstolen till frivården kom kl. 16.00 och att hans frivårdshandläggare talade med personalen på häktet i omgångar, men de vägrade att släppa honom till frivården. Detta trots att det tydligt och klart framgick att det var just frivården som han skulle överföras till. All planering med skjuts och

annat praktiskt föll. Han blev kvar på häktet till dagen efter, dvs. lördagen den 3 december kl. 15.00 då han släpptes ut till vårdgivaren (Skyddsvärnet) som överlämnade honom till frivården för resa till familjehemmet.

Sakförhållanden

Uppgifter angående sakförhållandena har inhämtats från region Stockholm. Av utredningen har bl.a. följande framkommit.

Av dom meddelad av Solna tingsrätt den 2 december 2011, mål nr B 8228-11, framgår att AA varit frihetsberövad såsom häktad eftersom det förelåg risk för fortsatt brottslighet. Denna risk bedömdes fortfarande föreligga, men med hänsyn till den påföljd AA dömts till skulle han i stället omhändertas med stöd av 28 kap. 6 b § BrB (*brottsbalken, JO:s anm.*). Påföljden bestämdes till skyddstillsyn med särskild behandlingsplan, att häktningsbeslutet hävdes samt att AA omedelbart skulle omhändertas med stöd av 28 kap. 6 b § brottsbalken till dess han överförts till frivården Sollentuna. Omhändertagandet fick inte pågå längre än en vecka.

Frivårdsinspektören EE hade upprättat AA:s behandlingsplan. Hon var även närvarande vid huvudförhandlingen. Enligt egen uppgift så lovade hon rätten att om AA dömdes till kontraktsvård skulle hon överlämna honom till familjehemmet.

EE hade inte förankrat sin avsikt att åka ensam med AA till familjehemmet hos ansvarig kriminalvårdsinspektör. Under hela vistelsen i häktet var det förstärkt bevakning vid öppning till AA.

Kl. 16.08 den 2 december 2011 inkom fax från Solna tingsrätt till frivården Sollentuna med domsbevis med uppgifter som ovan. Häktet hade också fått domsbeviset faxat till sig.

Kriminalvårdschef BB:s avsikt (se JO:s aktbilaga 4 [*tjänsteanteckning från samtalet med BB, JO:s anm.*]) var att förklara att det av domsbeviset inte framgick att den intagne inte skulle vara kvar på häktet. Enligt domsbeviset skulle nämligen den dömde vara omhändertagen enligt 28 kap. 6 b § brottsbalken, dvs. till dess han överförts till det behandlingshem eller den vårdgivare som anges i behandlingsplanen. Häktet hade i det läget inte tillgång till någon behandlingsplan för AA och hade således inte kännedom om vilket behandlings- eller familjehem den dömde skulle överföras till. Eftersom det var efter kontorstid kunde häktet inte heller få klarhet från Solna tingsrätt om vad de avsåg med formuleringen om att den intagne skulle vara omhändertagen "till dess att han överförts till frivården Sollentuna".

Efter kontakt med regionjurist beslutade häktet att inte lämna ut AA till frivården, utan försökte istället få fram behandlingsplanen för att kunna kontakta vårdgivaren. Häktet meddelade EE att häktet skulle kontakta familjehemmet och höra om de kunde hämta AA under helgen alternativt att AA skulle transportanmälas till måndagen.

Först senare på kvällen den 2 december 2011, ca kl. 19.30, erhöll det vakthavande befälet behandlingsplanen. Han kontaktade då Skyddsvärnet, FF, som skulle ta sig an ärendet samma kväll eller dagen därpå. FF uppgav att hon inte kände till att AA skulle dömas den aktuella dagen men sa att man kände AA sedan tidigare och att allt var planerat. Häktet lämnade ut AA till FF på lördagen.

Författningsbestämmelser

Enligt 28 kap. 6 b § brottsbalken får i fall som avses i 6 a § rätten förordna att den dömde, om han är häktad i målet, i stället skall omhändertas till dess han överförts till det behandlingshem eller den vårdgivare som anges i behandlingsplanen. Omhändertagandet får inte pågå längre än en vecka.

Av förarbetena till brottsbalken (prop. 1991/92:109) framgår att möjligheten att besluta om omhändertagande är begränsad till de fall där den dömde är häktad och den planerade vården förutsätter ett boende hos vårdgivaren, t.ex. i ett behandlingshem

eller ett familjehem. Strävan bör alltid vara att den kontraktsvårdsdömde ska kunna tas emot av vårdgivaren direkt efter domen. Omhändertagande bör ske endast i undantagsfall när det av trängande skäl inte är möjligt att omedelbart ta emot den dömde och det dessutom finns en påtaglig risk att den dömde inte kommer att inställa sig om han inte blir omhändertagen. Huvudregeln ska vara att även häktade förs direkt från förhandlingen till vårdgivaren när dom avkunnas omedelbart i anslutning till huvudförhandlingen. Beslutet om omhändertagande upphör automatiskt när den dömde tas emot av vårdgivaren. I beslutet om omhändertagande bör domstolen därför anmärka att omhändertagandet upphör när vårdgivaren tar emot den dömde samt ange det definitiva slutdatumet för omhändertagandet.

Kriminalvårdens bedömning

Bestämmelsen i 28 kap. 6 b § brottsbalken avser omhändertagande till dess överföring skett till det behandlingshem eller den vårdgivare som anges i behandlingsplanen. I förarbetena anges att domstolen i beslutet om omhändertagande bör anmärka att omhändertagandet upphör när vårdgivaren tar emot den dömde samt ange det definitiva slutdatumet för omhändertagandet. Tingsrätten förordnade dock i sin dom att AA med stöd av denna bestämmelse skulle omhändertas till dess han överförts till frivården Sollentuna, något som bestämmelsen enligt Kriminalvårdens bedömning inte lämnar utrymme för.

Oavsett om frivårdsinspektören på fråga hade åtagit sig att skjutsa AA till familjehemmet, borde således tingsrätten inte ha förordnat på angivet sätt. Genom förordnandet försattes såväl frivårdsinspektören som häktet i en besvärlig situation. Kriminalvården anser att det mot denna bakgrund inte finns anledning att kritisera häktet för att man inte överlämnade den dömde till frivården, utan avvaktade till dess man hade tillgång till behandlingsplanen och kunde kontakta vårdgivaren.

- - -

AA gavs tillfälle att yttra sig över remissvaret.

Bedömning

Kriminalvården har i sitt remissvar redogjort för innehållet i 28 kap. 6 b § brottsbalken.

Av utredningen framgår att häktet Sollentuna inte överlämnade AA till frivården, såsom tingsrätten förordnat. I stället vidtog häktet åtgärder för att få tillgång till behandlingsplanen, kontaktade vårdgivaren och överlämnade AA till vårdgivaren dagen därpå.

En av Kriminalvårdens centrala uppgifter är att verkställa domstolars beslut och domar. Utgångspunkten för ett häkte måste således vara att en domstols domslut ska följas, utan att lagligheten i domslutet prövas av häktet. Det kan konstateras att förordnandet om omedelbart omhändertagande av AA inte stod i överensstämmelse med bestämmelsen i 28 kap. 6 b § brottsbalken. Domstolens sätt att utforma förordnandet om omhändertagande av AA gjorde det mycket svårt för häktet att verkställa detsamma. Exempelvis uppstod rimligtvis frågan om till vem vid frivården som AA skulle överlämnas. Av utredningen framgår att frivårdsinspektören EE inte hos ansvarig kriminalvårdsinspektör hade förankrat sin avsikt att åka ensam med AA till familjehemmet. Mot bakgrund av vad som framkommit om omständigheterna vid det aktuella tillfället – bland annat att situationen uppstått

efter kontorstid – finner jag inte anledning att rikta någon kritik mot häktet för underlåtenheten att verkställa domslutet enligt dess bokstav.

Med anledning av vad som framkommit vid utredningen av detta ärende beslutade justitieombudsmannen Lars Lindström den 11 juni 2012 att i ett särskilt initiativ-ärende ta upp Solna tingsrätts utformning av domslutet i den aktuella brottmålsdomen m.m. till granskning (dnr 3281-2012). Beslut i det ärendet har meddelats denna dag.

Ärendet avslutas.